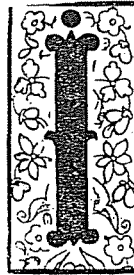

Sahne

"İttihat ve Terakki,,

HİLMİ KURTULUŞ

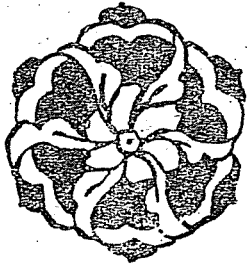
Yazan : GÜNGÖR DILMEN
 Yöneten : ENGİN CEZZAR
 Dekor : METİN DENİZ
 Müzik : ARIF ERKİN
 Oynayanlar : EGE ERNART, EROL KESKİN, FİKRİ ÇÖZE, SEVİM ORAL, ZAFER ÖNEN, ENGİN CEZZAR, METİN SEREZLİ, SALİH GÜNEY, AHMET MEKİN, AYDEMİR AKBAŞ, ARIF ERKİN, İSMAIL BİRET.
 Vs.

İttihat ve Terakki, merak uyandıran bir isimdir. Çocukluğumdan bu yana günlük gazetelerin sayfalarında (İttihat ve Terakki) adının eksildiğini görmedim. (İttihat ve Terakki'nin iç yüzü), (İttihat ve Terakki'nin sonu, gibi çeşitli tefrikalar bitmez tükenmezdi Babiâli basınında.. Ne var ki, bütün bu yayımlar, Yirminci yüzyılın başında koskoca bir devletin kaderini etkilemiş derneğin iğrenç yüzünü gösterememiştir. Yakın tarihimizi etkilemiş dramatik sayfaların tiyatrosuna geçmeden önce şu soruyu ortaya koymak gerekir.

İTTİHAT ve TERAKKİ nedir..? İlkönce bunu belli etmeye çalışalım:

Soruyu cevaplandırmak, Ulu Hakan Abdülhamit Han'ı tarih süresince yerli yerine koymak jön Türkler'i, 1908 hareketini, ikinci Meşrutiyeti, İmparatorluğun içinde ve dışındaki gelişmeleri anlamakla mümkün olur. Abdülhamit çağında devlet parlak devirlerinden birini yaşıyordu. Koskoca bir İmparatorluğu yıkıp, iş başına gelmek isteyen kültürsüz memurlar, ihtirashlı subaylar Selânik'te gizli bir dernek kurdular. Bu derneğin adı (İttihat ve Terakki) idi. Devlete karşı iğrenç tecavüzlere, haince adam öldürmelere girişen İttihat ve Terakki'nin gözü dönmüş elemanları sayesinde, nereye sürüklendik? Bunu, İttihat ve Terakki ile devletin, gelişmeleri, didişmeleri açıkça belli eder. Balkan savaş faciası. Sonra, İttihat v Terakki'nin ihtirashlı kendini bilmez elemanları iş başına geldiler. Sadece bir Talât Paşa, kültürsüzlüğü ve

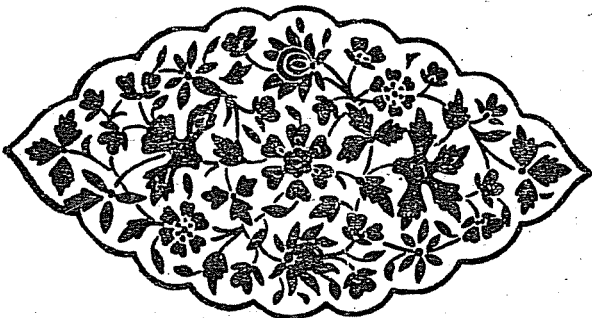
daha müthiş bir Enver Paşa cihangir olmak kuruntusu ile koskoca bir İmparatorluğu yıkmaya kafi gelmişlerdi. Ne içe, ne dışa bakan vardı. Bunların ham hayalleri ve körlükleridir ki, bize bütün Rumeli'yi kaybettirdi. Ötede Balkanlar nasıl hazırlanıyordu, farkında bile değildiler. Bir kere düşmüşlerdi leş kargaları gibi post kapmak sevdasına. Bu felâket yetişmiyormuş gibi, Birinci Dünya Savaşına katılmak budalalığını da yaptılar. Amma bu, Almanya'nın umurunda mı idi? Wilhelm oyunun mükemmel oynamıştı. Karadenize geçirdiği iki zırhlı, Sivastopol'u topa tutarken, Enver Paşa etekleri zil çalarak, bu savaşa sokup bizi en son ve en büyük faciaya sürüklemişti. Ben yine kısa geçiyorum, daha neler, neler yoktur bu İttihat ve Terakki devrinde!..

Bu devrin her bir bölümü, ibretle seyredilen bir piyes olabilecek derecede enteresandır. Midasin Kulakları ve Kurban adlı eserleri ile tanıştığımız Güngör Dilmen, İttihat ve Terakki devrini bütün olarak ele almış ve eserine bu adı vermiş. Her iki bölümü başlı başına piyes olabilecek bu devri, bir bütün olarak ele alması ile büyük bir hataya düşmüş yazar. Piyeste bu zorlanma, her haliyle kendini belli etmektedir. Çünkü, bir su gibi akan zaman içinde olayların hepsi bir çırpıda anlatılmak istenmektedir.

Ne var ki, Güngör Dilmen'i titiz bir tarihçi olarak bu piyeste kabul edebiliriz. Güngör Dilmen, İttihat ve Terakki'nin gerçek dramını, tarihin diyalektiği içinde vermektedir. Yalnız, piyesin bir bölümünü teşkil eden 31 Mart olaylarında ki tülûatı, titiz tarihçiliğine gölge düşürmektedir. İnsan, şu soruyu sormak zorunda kalıyor? Dilmen, İttihat ve Terakki'nin dramında tarihi gerçeklere bu kadar sadık kalmasını biliyor da, 31 Mart olaylarına tülûat neden katıyor?.. Neden.. Gaye, İttihat ve Terakki değil de, 31 Mart olayları mıdır?.. Esas gaye 31 Mart olaylarını yansıtmak ise, tarihi bu kadar tahrif edebilmek, dine ve mukaddesata bu derece hayasızca hücum edebilmek cesaretini kimlerden ve nasıl aldı?.. Bu komünist uşağının, sorularına cevap vermesini bekliyorum. Panoromik görünümdeki bu piyeste rol alan sanatçıların hepsi, oyunun hay huyu içinde yıkılıp gittiler...

Netice olarak, Türk Tiyatrosunun bir iki sapığın, elinde, katledilişini ibretle seyrettim, bu piyeste...

★★★

«SAĞIR SULTAN» Piyesi Hakkında...

Mecmuamızın Tiyatro yazarı Hilmi Kurtuluş, 1969 Tiyatro mevsiminde temsil edilmek üzere bir piyes yazmıştı. (Sağır Sultan) isimli bu piyesi, İstanbul Büyük Tiyatro temsil etmek için derhal provalara başlamış ve afişe etmişti.. Ne var ki, tiyatroya da mı sansür? diyerek bir bardak suda fırtına koparmak isteyenler, şu veyahut bu sebeple bu piyesin temsiline mâni olmak istemişler.. Gerek tiyatroya gerekse yazara çeşitli şekillerde tecavüzlerde bulunmuşlardı.

Kesin şekli ile 1969 Eylül ayında temsiline başlanacak olan (Sağır Sultan) piyesi, (Kalem) yayın evi tarafından kitap halinde basılmaktadır. Aşağıdaki satırlar bu piyesin bir bölümünden alınmıştır...

MECLİS 1

Sıcaklar adamı terletir.. Ceryanda kalırsa soğuk alır. Aksırır, tıksırır.. Dikkat ederse soğuk almaz.. Sıcak alır. Beynine vurur, asabı gerilir. Her şeye hiddet eder. Neye hiddet eder? Her şeye içerler.. Yolda giden adamlara, yolda duran adamlara, çalışan adamlara çalışmayan adamlara, süt isteyen çocuğa, yüzünü örten bacılara.. Hışırından geçkinine kadar karpuz, keleşinden olgununa kadar kavuna, (tatlım) diye ağzına girip dilini yakan bibere, başkaları hesabına kızarmayan domatese kızar. Olur mu? Böyle şey olur mu?.. Olur.. Bir ke-re siniri oynamasın ateş başına vurmasın.

(Sağır Sultan), kendi halinde bir vatandaştır.. Ne oburdur ne yezeze.. Ne sessizdir.. Ne geveze. Sağır olması ayrı mesele. Vakit geçirmek için yalnız (Faust)' u okur.. Ordaki şeytana hayran kalır.

Oturduğu yerden etrafa tükürmektir merakı.. Kirletmek için değil, bakalım nişan alabiliyormuyum diye.. Kimseye faydası yoktur onun.. Uçan sineğe bile sorar.. Nerde senin solun?.. Her fırsatta başını dinlemek ister. Baş nasıl dinlenir? Bunu herkes kendine göre yapar. Kimisi 24 saat müzik dinler. Kimisi 24 saat uyur. Kimisi 24 saat kendini dinler. O'da 24 saat önüne gelenle kavga eder.

(Sağır Sultan)'ın işi hem kolay hem güçtür.. Kırmızı oy yaparak satar.. Her şeye bir kulp, her kulba bir mulb takar. Sultanımız, uzun derin kafa yormasını sevmez. Ne zaman biraz derin düşünse, ensesinden doğru başlayan bir baş ağrısı, bütün zavalı kafasını kaplar. Onu rahatsız eder...

Ayağını sıcak tut, başını serin.
İçini ferah tut, düşünme derin.

Bu felsefe ile yaşamak ister 104 sene, Ezrail ile yapmış bir mukavele.. (Sağır Sultan) Adaları hiç sevmez.. Hele, (Yassı Ada)' dan nefret eder. O kulağundan burnuna, burnundan kulağına konan karasineğin saygısızlığına saygılı davranacak kadar insan biri. Çin işi, Japon işi.. Bunu yapan bir kişi.

Hazret, kinden nefret eder. Takım kumandanı iken kendini tekmeleyen, bölük kumandanı olduktan sonra katırı, ipe çeken.. «Memlekette kin gütmeye dâvasını kaldırmak bende imân haline gelmiştir» diyen...